

Prof. dr. Helga Glušič

OB SEDEMDESETEM ROJSTNEM DNEVU
PROFESORICE DR. HELGE GLUŠIČ

Naša spoštovana profesorica dr. Helga Glušič praznuje te dni dvakrat po petindvajset in enkrat po dvajset let življenja. Tako namreč merimo čas pri dami, ki nas je vselej ožarjala s svojim mladostnim duhom ter nam z vedrino odganjala občasne meglice na slovenističnem literarnozgodovinskem nebu. V letih, ki so minila, je naša profesorica v poklicno življenje pospremila najbrž več kot dva tisoč študentov in študentk, ker pa sem bila nekoč med njimi tudi sama, vem, da ostaja naš spomin na njena univerzitetna predavanja prijazno hvaležen in srčno topel.

Helga Glušič je v slovenski literarnozgodovinski prostor stopila na začetku šestdesetih let, ko je začela predavati na ljubljanski slavistiki. Njeno področje je postala zlasti sodobna slovenska proza, prva znanstvena ljubezen pa pripovedništvo Cirila Kosmača. Sledila je večja skupinska raziskava slovenske književnosti med leti 1945 in 1965, v kateri so se, kakor je kasneje sama povedala (v intervjuju s Francetom Pibernikom v Delu, 6. 7. 2001, str. II), tedanji učitelji in asistenti odmaknili od pozitivizma in se prepustili interpretativnim pristopom k literarnim besedilom. Analizirati in vrednotiti so pričeli sočasno literarno dogajanje, kar je predstavljalo novost v tedanjem času, ki je za literarnozgodovinsko raziskovalno delo še vedno terjal časovni zamik. V sodelovanju s kolegi, prav tako poznejšimi slovenističnimi profesorji, je nastala *Slovenska književnost 45–65* (1967), ki je izšla pri ugledni Slovenski matici. Helgo Glušič pa so izzivi v sodobnem literarnem dogajanju spremljali še vsa nadaljnja leta, v katerih se je posvečala zlasti prozi in poeziji ter občasno dramatik. Z omenjenih raziskovalnih področij se ji je do danes nabralo že okrog tristošestdeset bibliografskih enot, katerih naštevavnost pa ostane bolj malopovedna, če si besedil, ki se skrivajo za številkami, ne bi ogledali tudi поблиže. Takrat šele se nam razstreta širina in zahtevnost profesoričinega znanstvenega raziskovanja, ki ne moreta vzbuditi nič drugega kot globoko spoštovanje.

Kot znanstvenica je bila dr. Helga Glušič učenka legendarnih profesorjev na ljubljanski Filozofski fakulteti, to je prisilno upokojenega slavista dr. Antona Slodnjaka, nato komparativista dr. Antona Ocvirka in slavistke dr. Marje Boršnik. Pri opazovanju literarnih del se je naslanjala zlasti na delo Romana Ingardna, pri čemer pa je pozneje rada pripominjala, da ji strogi teoretični sistemi s svojim terminološkim hermetizmom in z določujočo mehaničnostjo nikoli niso bili blizu. Zato lahko sklepamo, da se je raje prepuščala občudovanju genija v literarnem delu ter ga opazovala, ne pa obratno, namreč da bi ustvarjalčevo enkratnost nategovala na poljubne teoretske sisteme in nato dokazovala, da vidi nekaj, kar lahko opazi le naprezujoča se znanost. Študentom, ki smo jo lahko spremljali na nihajoči ladji med znanstvenim in pedagoškim delom, pa je prepuščala svobodno izbiro pri tem, za katero pot se bomo odločili sami. Bila je namreč tudi naša prijazna mentorica pri diplomskem, magistrskem in doktorskem študiju, pri drobnjakarsko vztrajnem delu torej, ki pri pridobivanju habilitacijskih univerzitetnih nazivov na žalost ne šteje prav veliko, a je v študijskem življenju vsakega posameznega mladega človeka še kako pomembno.

Z veliko ljubeznijo in s poglobljeno natančnostjo nam je profesorica Helga Glušič utirala pot do razumevanja obsežnih in zapletenih križpotij v slovenski pripovedni

prozi druge polovice 20. stoletja. Opozarjala nas je na slogovno-tematske novosti, ki so povzročale razvojne premike v povojnem slovstvu, na primer prve s Kosmačevim romanom, nadaljnje pa še z deli Ivana Potrča, Edvarda Kocbeka, Vitomila Zupana, Andreja Hienga, Dominika Smoleta in Petra Božiča, pa tudi Bena Zupančiča. Pri raziskovanju sodobne proze ni izpuščala tako imenovanih zamejcev, temveč se je posvečala tudi delom Alojza Rebule, Borisa Pahorja in Florjana Lipuša. V literaturi šestdesetih let je poudarjala delo Pavleta Zidarja, Marjana Rožanca in Vladimirja Kavčiča, nadalje pa tudi Lojzeta Kovačiča, Rudija Šeliga in Jožeta Snoja. Zanimivi so se ji zdeli pripovedni eksperimenti Dimitrija Rupla v sedemdesetih letih, pa tudi učinkovite novosti Marka Švabiča, Emila Filipčiča, Uroša Kalčiča in Branka Gradišnika. Opozarjala je na intelektualno pisavo Andreja Capudra, z neskritim občudovanjem in naklonjenostjo pa je vseskozi spremljala pripovedno in dramsko delo Draga Jančarja. Iz obrobnih slovenskih pokrajin so jo raziskovalno pritegnile še samonikle literarne pisave Marjana Tomšiča, Ferija Lainščka in Vlada Žabota, v prozi osemdesetih in devetdesetih let pa romani in kratka proza Andreja Blatnika, Franja Frančiča, Janija Virka, Mihe Mazzinija ter pisateljic Katarine Marinčič, Marjete Novak Kajzer, Maje Novak, Berte Bojetu in Ivanke Hergold. Med ukvarjanjem s slovenskimi pripovednicami je izstopalo zanimanje za literarne svetove Mire Mihelič ter za njene družinske kronike iz meščanskega življenja. Glušičeva je v sobesedilu literature, ki jo pišejo ženske, zgodaj opazila, da nosijo prav ženski liki omenjene pisateljice poudarjene lastnosti naraščajoče ženske samostojnosti ter da se z bolečimi izkušnjami rešujejo mnogih konvencionalnih omejitev. O značilno ženskih elementih v literarnem delu ene redkih plodovitih slovenskih pisateljic po drugi svetovni vojni je torej pisala že takrat, ko to v našem prostoru tako rekoč še ni bilo moderno, se pravi preden so se razmahnile razprave o t. i. ženski književnosti, ženski literarni pisavi in podobnem. Sodobno slovensko prozo nasploh pa je Glušičeva opredelila kot razdvojeno in razpeto med nemir individualnega umetniškega iskanja in logiko književne tradicije ter navezanost na duhovne stalnice, ki predstavljajo vodilne motive v našem življenju. Rezultati njenega dolgoletnega in obsežnega raziskovalnega dela so razvidni v različnih monografijah, še zlasti pa v zadnji, ki je tudi najbolj izčrpna, namreč v *Slovenski pripovedni prozi v drugi polovici dvajsetega stoletja*, ki je 2002 izšla pri Slovenski matici v Ljubljani. V letih pred izidom te knjige pa je Glušičeva izdala še *Sto slovenskih pripovednikov* (1996) in sodelovala pri številnih znanstvenih monografijah, ki so izšle v tujini, npr. pri antologiji *Zeichen und Wege: Slowenische Erzähler der Gegenwart* (Celovec – Trst, 1985) in *Profile der neueren slowenischen Literatur in Karnten* (2.izdaja v Celovcu, 1998) ter *Dictionary of Literary Biography, 181, South Slavic Writers Since World War II* (Detroit – Washington, D.C. London, 1997).

Vsi, ki se ukvarjamo z raziskovanjem slovenske proze, vemo, da pomeni to nenehno delo z zelo obsežnim in kar naprej nastajajočim gradivom, ki nikakor ni lahko obvladljivo. Literarni zgodovinar mora že samo leposlovje prebirati tako marljivo, kakor da hodi zjutraj na delo v tovarno, na vztrajno in študiozno delo za svoj umski stroj, in to po nekaj ur dnevno. Ali morda z lepšo metaforo: podoben je pianistu, ki mora stalno vaditi, da lahko nato koncertira. Tako torej delamo in tako je dolga leta delala tudi profesorica Helga Glušič. Včasih se je le (utrujeno) pošalila, da mora brati

»na akord«. V času med številnimi univerzitetnimi opravili pa so se ji nabirali še geselski članki za nastajajočo *Enciklopedijo Slovenije* (o Marji Boršnik, Stanku Kocipru, Tonetu Seliškarju, Dragu Jančarju, Cirilu Kosmaču, Mileni Šoukal, Ivu Zormanu in Jožetu Felcu), pogosto pa je pisala tudi predgovore in spremne besede k najrazličnejšim leposlovnim delom in objavljala literarne kritike. Njenemu raziskovanju sodobne proze se je po službeni dolžnosti pridružilo še raziskovanje slovenske mladinske književnosti in v določenem obdobju tudi književne didaktike.

Helga Glušič je leta 1979 postala izredna in 1984 redna profesorica za slovensko književnost, v obdobju 1979–1981 je bila prodekanica za študijske zadeve, v letih 1979–1984 pa predsednica komisije za lektorate slovenskega jezika na tujih univerzah. Ko je med letoma 1985 in 1987 kot lektorica in gostujoča profesorica predavala v ZDA, se je začela zanimati tudi za slovensko izseljensko književnost, ki je nastajala v Severni in Južni Ameriki. Poudarila je, da gre preprosto za književnost v slovenščini, katere posebnost je ta, da je nastajala v tujem okolju in tako razvila nekaj svojevrsnih tematskih, idejnih in oblikovnih značilnosti. Zahtevala je strokovno in znanstveno pozornost tudi za tovrstno literaturo, s svojimi novimi študijami z omenjenega področja pa je podajala odličen vzgled. Z omenjeno problematiko se je Glušičeva pričela ukvarjati še v času, ko je veljalo ukvarjanje s t. i. emigrantsko literaturo za ideološko oporečno, vsekakor pa tudi za obrobno in v primerjavi z osrednje slovenskim nekako manj vredno. Osvetlila je pripovedne in pesniške tokove slovenskih izseljencev, raziskala njihov revijalni tisk ter družbeno in društveno življenje. Natančneje se je ukvarjala z njihovim književnim ustvarjanjem, kakršno se je oblikovalo zlasti po drugi svetovni vojni, ko se je v Ameriko in Argentino odselila večja skupina slovenskih kulturnih, znanstvenih in političnih delavcev. Medtem ko so se slovenski literarni zgodovinarji v glavnem izogibali raziskovanju literature tako imenovanih političnih emigrantov, je Glušičeva izkazala precejšnjo mero poguma, ko se je lotevala takih nezaželenih literarnih gradiv. Analizirala je dela Zorka Simčiča, Rude Jurčca, Franceta Papeža, Karla Mauserja, Mirka Kunčiča, Narteja Velikonje in številnih drugih. Do raziskav Helge Glušič je bila slovenska književnost v obeh Amerikah znana le v obliki posameznih razprav, v kratkih pregledih in nekaterih antoloških izdajah, izseljenska književnost pa je bila vedno na določen način ločena od matične slovenske književnosti. Glušičeva si je prizadevala za ukinjanje te nepravilne meje. Poezijo je dojela kot najzanimivejšo in v umetniškem pogledu najtehtnejšo literarno zvrst v izseljenskem književnem snovanju. Na področju sodobnega slovenskega romana, ki je nastajal zunaj Slovenije, pa je Glušičevo pritegnilo zlasti delo Marka Kremžarja, Ivana Korošca, Marjana Marolta, Stanka Kocipra, Franka Bukviča ter že omenjenih Simčiča, Mauserja in Jurčca. Tako o osrednji slovenski kot o izseljenski književnosti je literarna znanstvenica Helga Glušič predavala ob različnih priložnostih v tujini, v Ljubljani pa redno kot profesorica na Filozofski fakulteti ter na tradicionalnem Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture, ki je vsako leto v poletnem času na voljo tujim slovenističnim študentom in profesorjem. Del svojega raziskovalnega dela je objavila po različnih znanstvenih revijah in časopisih, precej pa tudi v izjemno obsežni, natančni in študijsko dragoceni izdaji *Slovenska izseljenska književnost* (1999), ki jo je v treh knjigah pripravila in uredila dr. Janja Žitnik s profesoričinim sodelovanjem. V drugi knjigi je Glušičeva prispevala znanstveni

sestavek *Književnost novih slovenskih priseljencev v ZDA po letu 1945* ter članek o Ludvetu Potokarju v sklopu razdelka *Literarno ustvarjanje Slovencev v Kanadi* avtorja Mirka Juraka. V tretji knjigi, ki zajema slovensko književno ustvarjalnost v Južni Ameriki, pa je Glušičeva prispevala poglavje *Poezija* ter ponovno sodelovala pri sestavljanju biografskih in bibliografskih preglednic. Izdajo je nato sklenila še s sklepno mislijo. Pred tem je Helga Glušič skupaj z Zoro Tavčar in Martinom Jevnikarjem poskrbela še za izid antologije emigrantske proze 1945–1991, ki je izšla z naslovom *Pod južnim križem* (1992). Njeno delo na tem področju je bilo tako rezultat velike znanstvene zagnanosti in potrebe po strokovni informaciji kot tudi spoštovanja do vsega kulturnega in književnega bogastva, ki je bilo ustvarjeno v izseljenstvu.

Spoštovano profesorico dr. Helgo Glušič, avtorico zahtevnega in obsežnega znanstvenega opusa s področja slovenske književnosti, je akad. prof. dr. Matjaž Kmecl imenoval prvo damo slovenske literarne zgodovine (Delo, 20. 3. 2004, str. 7). S tem imenitnim nazivom, ki ga je cenjena znanstvenica zaslužno nasledila po prvi ugledni univerzitetni profesorici za slovensko književnost, prof. dr. Marji Boršnik, se prav gotovo strinjamo vsi, ki ga je cenjena znanstvenica nasledila po prvi ugledni univerzitetni profesorici za slovensko književnost, prof. dr. Marji Boršnik, se prav gotovo strinjamo vsi, ki delo prof. dr. Glušičeve poznamo. Pri tem naj še omenimo, da je dr. Glušičeva pričela poglavja iz slovenske literarne zgodovine na univerzitetni katedri predavati še v tistih letih, ko so bile ženske z doktorati na slovenskih univerzah precej redke ali z drugimi besedami, ko so tudi literarno znanost in teorijo imeli v zakupu še pretežno moški. Vem, da prof. Glušičeva ne bo prav vesela, ker to omenjam, toda osebno se mi zdi, da obremenjenost z družino in z vsemi trivialnostmi, ki jih zlasti ženski podarja življenje, tudi zanjo ni bila prav lahka ter da je morala izjemno trdo delati, če se je hotela uveljaviti na tako tradicionalno moškem znanstvenem področju, kakršna je bila do nedavnega na Slovenskem literarna zgodovina. Dosegala pa je odlične in izvirne raziskovalne rezultate ter ostajala do študentov prizanesljivo, razumevajoče človeška.

Profesorice Helge Glušič pa se ne spominjamo le kot uglajene in dostojanstvene gospe, temveč tudi kot strokovnjakinje, ki se nikoli ni hotela uveljavljati na račun drugega in ki ni znala dajati v nič znanstvenega ali pedagoškega dela svojih kolegov, kar je bila v času njenega službovanja na fakulteti na žalost že precej razširjena družabna moda. Helga Glušič ni hodila po ljudeh, to je zaradi zgodovinske higieničnosti pač treba zapisati. Ne premorejo namreč vsi veliki raziskovalci tudi enako velikih človeških lastnosti. Sama pa profesorice Glušičeve nisem poznala vse življenje, saj sem jo pričela srečevati šele, ko sem se v osemdesetih letih vpisala na ljubljansko slavistiko, ona pa je bila takrat že na višku svoje poklicne poti. Zato se mi je najprej zdelo, da bom ta članek težko napisala, ker najbrž ne vem »vsega«. Toda čeprav to besedilo seveda ni popolno in bi lahko bilo še bolj izčrpno, naj povem, da sem ga rada napisala, saj sem v poznejših letih, ko sem s profesorico sodelovala tako študijsko kot poklicno, postajala njena učenka bolj, kakor sem si to lahko predstavljala. V svojem vsakdanjem, mimo-bežnem življenju o tej navezanosti sploh nisem utegnila razmišljati, toda bolj ko se danes ustavljam in oziram v preteklost, bolj se zavedam, da je imelo pedagoško in znanstveno delo Helge Glušič tudi zame neprecenljivo vrednost. Ali preprosto, imela sem srečo, ker je bila moja profesorica.

Silvija Borovnik
Pedagoška fakulteta v Mariboru